บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กะเหรี่ยงเป็นชาวเขาเผ่าที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศ จำนวนประชากรทั้งหมด 275,354 คน คิดเป็นร้อยละ 50 โดยประมาณของจำนวนประชากรชาวเขาทั้งประเทศ ตั้งถิ่นฐานอยู่บนที่สูงตามหุบเขา และตามบริเวณที่ราบเชิงเขาช่วงระดับความสูง 500 - 700 เมตร จากระดับน้ำทะเล กระจายอยู่ใน 18 จังหวัดบริเวณชายแดนประเทศไทยกับพม่า จากภาคเหนือไปสู่ตะวันตกและใต้ ตั้งแต่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ไปจนถึงราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ (สถาบันวิจัยชาวเขา, 2532) ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโดยปกติเป็นสังคมที่ยึดมั่นต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่าอย่างเคร่งครัด ลักษณะเศรษฐกิจจะทำการผลิตเพื่อการบริโภค มีทั้งการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูกส่วนใหญ่จะทำไร่ข้าวและปลูกพืชอื่นแซม เช่น พริก ถั่ว งา ฯลฯ ไม่มีการปลูกฝิ่นเพราะถือว่าเป็นการผิดประเพณีของเผ่า การปลูกข้าวไร่ซึ่งถือเป็นพืชหลักของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนั้นจะปลูกบนที่ลาดชันบนภูเขาเป็นไร่เลื่อนลอยหมุนเวียน โดยจะใช้พื้นที่ 1ปีแล้วปล่อยทิ้งไว้ให้เป็นป่าฟื้นตัวแล้วหมุนเวียนกลับมาทำในพื้นที่เดิมอีกภายใน 5 - 7 ปี แต่สภาพการณ์ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไป เนื่องจากจำนวนประชากรได้เพิ่มสูงขึ้นและการมีพื้นที่อยู่อย่างจำกัด ทำให้ระยะเวลาที่ปล่อยให้พื้นที่ฟื้นตัวแล้วกลับมาทำกินในพื้นที่เดิมนั้นสั้นลง ดังนั้นเมื่อปลูกข้าวไร่จะได้ผลผลิตต่ำเนื่องจากดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ประกอบกับขาดมาตรการอนุรักษ์ดิน และน้ำ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่นปัญหาข้าวไม่พอกิน ปัญหาความยากจนและปัญหากระทบต่อสภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้จะถูกทำลายเพิ่มมากขึ้นทุกปี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ปัญหาต่างๆ เหล่านี้นับวันจะขยายตัวเพิ่มขึ้นและมีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติบนที่สูง ทำให้เกิดการเสียสมดุลย์ของระบบนิเวศน์โดยส่วนรวม ปัจจุบันมีหน่วยงานหลายๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนได้ให้ความสนใจและเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่จะต้องเร่งรีบดำเนินการป้องกันแก้ไขทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โครงการระยะยาวที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้นจะต้องมุ่งประเด็นให้ชาวเขามีการตั้งถิ่นฐานถาวรไม่อพยพโยกย้ายและมีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินบนที่สูงให้เหมาะสมกับสภาพความลาดชัน โดยคำนึงถึงมาตรการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (กรมประชาสงเคราะห์, 2532) ซึ่งกาแฟอราบิก้าเป็นไม้ผลยืนต้นชนิดหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศบนที่สูง จึงได้รับการส่งเสริมให้เป็นพืชเงินสดแก่ชาวเขาในพื้นที่ของโครงการพัฒนาต่าง ๆ บนที่สูง

อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในพื้นที่ทั้งหมด 34 หมู่บ้าน (ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2531) ซึ่งหลาย ๆ หมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงได้รับการส่งเสริมให้ปลูกกาแฟอราบิก้าจากหน่วยงานพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอขุนยวม และศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น และในปัจจุบันชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมให้ปลูกกาแฟอราบิก้าดังกล่าวให้การยอมรับว่ากาแฟอราบิก้าเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อวิถีการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของครัวเรือน ดังนั้นการศึกษาวิจัยนี้เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจะทำการศึกษาข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรที่สูงต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจ สังคมและด้านอื่น ๆ ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยอื่น ๆ กับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในการปลูกกาแฟอราบิก้า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่สำคัญที่มีผลต่อการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

2. สามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงงานส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตรที่สูงต่อไป

สมมติฐาน

1. ระดับรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

2. ขนาดของพื้นที่ปลูกกาแฟของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

3. จำนวนแรงงานในครัวเรือนของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

4. การใช้สินเชื่อจากกองทุนหมุนเวียนการเกษตรของหมู่บ้านของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

5. อายุของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

6. ตำแหน่งผู้นำทางสังคมของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

7. ระดับประสบการณ์การปลูกกาแฟของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

8. ระดับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

9. ระดับการติดต่อกับชุมชนเมืองของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

10. ความบ่อยครั้งของการเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเกษตรของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

11. ระดับของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกกาแฟที่สำคัญของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

12. ความบ่อยครั้งของการรับฟังข่าวการเกษตรทางวิทยุของชาวเขามีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2533-2534

2. ประชากรทั้งหมดที่นำมาศึกษาคือชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงผู้ปลูกกาแฟอราบิก้า อำเภอฮุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. ตัวแปรที่นำมาศึกษามี 2 ประเภทคือ

3.1 <u>ตัวแปรอิสระ</u> (Independent Variables) ทั้งหมด 12 ปัจจัย ประกอบด้วย

3.1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมมี 7 ปัจจัย ได้แก่

1. รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน
2. พื้นที่ปลูกกาแฟ
3. แรงงานในครัวเรือน
4. สินเชื่อจากกองทุนหมุนเวียนการเกษตรของหมู่บ้าน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

5. อายุ

6. ตำแหน่งผู้นำทางสังคม

7. ประสบการณ์การปลูกกาแฟ

3.1.2 ปัจจัยด้านอื่น ๆ มี 5 ปัจจัย ได้แก่

1. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่

2. การติดต่อกับชุมชนเมือง

3. การเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเกษตร

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกกาแฟที่สำคัญ

5. การรับฟังข่าวสารการเกษตรทางวิทยุ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ลักษณะการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้าของเกษตรกรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มี 11 ลักษณะ ดังนี้

1. ขนาดถุงเพาะกล้า 7" x 10"

2. ใส่ปุ๋ยคอกรองก้นหลุม 1/2 ปี๊บต่อหลุม

3. จำนวนต้นปลูก 300 - 400 ต้นต่อไร่

4. กำจัดวัชพืช 2 - 5 ครั้งต่อปี

5. การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์บำรุงรักษา 3 ครั้งต่อปี

6. การพ่นยาป้องกันกำจัดโรคราสนิม 3 - 4 ครั้งต่อปี

7. การปลูกโดยใช้พันธุ์ต้านทานโรคราสนิม

8. การคลุมโคนต้นกาแฟในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

9. การตัดแต่งกิ่งตามระยะเวลาที่เหมาะสมกับอายุของต้นกาแฟ

10. การเก็บเกี่ยวผลกาแฟที่สุกเต็มที่

11. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้องทั้งแบบวิธีแห้งและวิธีเปียก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

นิยามศัพท์

1. กะเหรี่ยง (Karen) เป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจำนวน 1,699 หมู่บ้าน ประชากรประมาณ 275,354 คน คิดเป็น 50 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรชาวเขาทั้งประเทศกระจายอยู่ใน 18 จังหวัด กะเหรี่ยงพบในประเทศไทยมี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่งคือ กะเหรี่ยงสะกอหรือยางขาวเป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด กลุ่มที่สองคือโปหรือโพล่ง กลุ่มที่สามคือ พะโอหรือตองสู และกลุ่มที่สี่คือบะเวหรือคะยา (สถาบันวิจัยชาวเขา, 2532)

2. ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแม่ฮ่องสอน หมายถึง หน่วยงานราชการสังกัดกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ประสานงานและดำเนินงานพัฒนาและให้การสงเคราะห์ชาวเขาในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีหมู่บ้านชาวเขาที่อยู่ในความรับผิดชอบ 215 หมู่บ้าน และมีประชากรชาวเขาที่อยู่ในความรับผิดชอบ จำนวน 34,373 คน (ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2531)

3. ชาวเขา หมายถึง ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงผู้ปลูกกาแฟอราบิก้าในพื้นที่อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. กาแฟอราบิก้า หมายถึงกาแฟสายพันธุ์หนึ่งในหลายๆ สายพันธุ์ของกาแฟที่มีอยู่ในโลก กาแฟอราบิก้าได้รับการส่งเสริมให้เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญบนที่สูง ทั้งนี้ด้วยคุณสมบัติบางประการที่สามารถปลูกบนที่สูงได้ดี กาแฟพันธุ์อราบิก้านี้เป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นกาแฟที่มีคุณภาพดีเหมาะสำหรับการนำไปผลิตกาแฟสำเร็จรูป เพราะให้รสชาติดีมีกลิ่นหอมกาแฟพันธุ์นี้ถ้าปลูกในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมก็จะไม่ได้ผลดี เพราะจะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลงมาก (โครงการศูนย์วิจัยและพัฒนากาแฟบนที่สูง, 2530)

5. ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้า หมายถึง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยด้านอื่น ๆ

6. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม หมายถึงรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน พื้นที่ปลูกกาแฟ แรงงานในครัวเรือน สินเชื่อจากกองทุนหมุนเวียนการเกษตรของหมู่บ้าน อายุ ตำแหน่งผู้นำทางสังคม ประสบการณ์การปลูกกาแฟ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

7. ปัจจัยด้านอื่นๆ หมายถึงการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การติดต่อกับชุมชนเมือง การเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเกษตร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกกาแฟที่สำคัญการรับฟังข่าวสารการเกษตรทางวิทยุ

8. ตำแหน่งผู้นำทางสังคม หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการสภาตำบล กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำทางศาสนา หมอผีประจำเผ่า ผู้นำเยาวชน ผู้นำเกษตรกร หรือผู้นำด้านอื่น ๆ

9. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ หมายถึง การได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร กรมประชาสงเคราะห์หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตรเท่านั้น

10. การติดต่อกับชุมชนเมือง หมายถึง การได้เดินทางไปพบปะกับบุคคลต่าง ๆ ในอำเภอจุนยวม อำเภอเมือง อำเภอแม่สะเรียง หรือเขตชุมชนเมืองอื่นที่อยู่นอกเหนือจากชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

11. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกกาแฟที่สำคัญ หมายถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาและพิจารณาแนวทางแก้ไข ร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาและวางแผนโครงการ ร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่วางไว้ ร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการและร่วมในการประเมินผล

12. กองทุนหมุนเวียนการเกษตรของหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนหมุนเวียนที่ส่วนราชการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อดำเนินงานด้านการพัฒนาอาชีพการเกษตรให้เป็นประโยชน์แก่กลุ่มและสมาชิกภายในหมู่บ้าน โดยกองทุนจะให้สมาชิกกู้ยืมในรูปของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่องานส่งเสริม เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved